

เทศน์เช้า วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ทุกคนเกิดมาอยากสะดวกสบาย อยากจะทำสิ่งใดสมความปรารถนาทั้งหมด แล้วเวลาตั้งความหวัง เห็นไหม ถ้าความเชื่อมันมีมันก็เป็นไปได้ ศรัทธาคือความเชื่อ ความเชื่อว่ามีผลมีเราก็จะประพฤติปฏิบัติกัน แต่ทางโลกเขาบอกมรรคผลมันไม่มีหรือ นรกสวรรค์ เขาเขียนเสียให้วักลัว ทำสิ่งใดแล้วมันก็แล้วกันไปไง แต่เวลาตกทุกข์ได้ยากนะ เวลาคนไม่ตกทุกข์ได้ยากยังปากแข็งได้ เวลาตกทุกข์ได้ยากนะ มันเจ็บช้ำน้ำใจนี้ใครช่วยเหลือเจือจานสิ่งใดได้ละ มันฝังอยู่ในหัวใจทั้งนั้นแหละ

ที่นี้คนเกิดมาทุกคนปรารถนาอยากให้อะไรประสบความสำเร็จ เวลาเราประพฤติปฏิบัติ ขิปปาภิญา เวลาฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคนเดียวแล้วเป็นพระอรหันต์ นี้เขาสร้างสมบุญญาธิการเขามา เขาสร้างของเขามาเนะ เวลาคนไม่ศรัทธาไม่เชื่อหรือว่าคนเขาเสียสละชีวิตกันอย่างใด เวลาพระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลนะสำเร็จท่ามกลางปากเสีย เวลาเสียกินเท้าเข้าไปเห็นไหม กินตั้งแต่เท้าเข้าไป กินไปถึงหัวเข่าเข้าไป กินถึงบั้นเอว

อย่างเรานะแค่เจ็บปวดขนาดนี้เราก็ทนไม่ได้แล้วแหละ แต่ทำไมพระท่านเวลาเสียมันกินมันกินเข้าไปเลยนะ ทำไมท่านวิปัสสนาของท่านได้ละ เวลาเราเจ็บปวดของเรา เราจะมีอารมณ์วิปัสสนาไหม จิตใจของเรามันอยู่ที่เจ็บปวด มันโอดโอยอยู่แล้วแหละ แต่เนี่ยเวลาเสียมันกิน มันกัดเท้า กัดเข้าไปถึงหัวเข่ากับถึงบั้นเอว คิดดูสิมันกัดเท้าเรา มันกินเท้าเราไป เราจะเจ็บปวดขนาดไหน ทำไมท่านวิปัสสนาของท่านได้ ทำไมท่านรักษาใจของท่านได้

คำว่ารักษาใจของท่านนะ ถ้ามันไปอยู่ที่เจ็บปวดมันก็ส่งออกไปไหม นี่มันไม่ส่งออก มันอยู่ที่จิตนั่น จิตมันวิปัสสนาไป วิปัสสนาตรงไหน วิปัสสนา เห็นไหม นี้เราจะตายแล้วละ ขณะนี้เสียกินเราแล้วละ ถ้าเสียมันกินเรานะ ชีวิตเราต้องสิ้นไปแล้วละ แล้วชีวิตสิ้นไป มันจะเวียนตาย

เวียนเกิดใหม่...มันไม่ตีโพยตีพายเพราะอะไร นี่เขาสร้างบุญญาธิการของเขา มา แต่ของเรา เราไม่ได้สร้างบุญญาธิการมา สิ่งใดขัดข้องหมองใจมันสะท้อนใจไปหมดเลย ถ้ามันสะท้อนใจไปหมด เราจะต้องมีสติ มีปัญญา เพราะเราสร้างบุญมาขนาดนี้ไง

เราสร้างเวรสร้างกรรมของเรามานะ ถ้าเรามีความเชื่อความศรัทธา เรายังมีความศรัทธาอยู่ เรามีความศรัทธา ศรัทธาที่ไหน เขาบอกทำไมต้องนับถือศาสนาด้วย ถ้าเราถือศีล เราปฏิบัติของเรา ไม่ต้องนับถือศาสนาพุทธไม่ได้หรือ นี่เขามาถามนะ เรบอกว่ำนั่นคือการไม่เคารพตนเอง การเคารพตนเอง เห็นไหม ถ้าจิตใจเราศรัทธาเราเชื่อ ถ้ามีศรัทธาความเชื่อ มีการกระทำขึ้นมา เห็นไหม เราเคารพตนเอง แต่เรบอกว่เราถือศีล ๕ ศีล ๕ เราถือศีล ๕ ก็ได้ เราประพฤติปฏิบัติก็ได้ เราไม่ต้องนับถือพุทธศาสนาได้ไหม

นั่นไม่เคารพตนเอง ไม่เคารพตนเองหมายความว่า ศีล ๕ มันก็ศีล ๕ ตามที่มันพอใจ เวลา มันปฏิบัติขึ้นมามันปฏิบัติที่มันพอใจ ถ้าส่งออกมันบอกวิปัสสนา ถ้ามันเข้ามามันบอกว่าผิด เพราะอะไรล่ะ เพราะมันปฏิบัติตามความพอใจ ตามกิเลส ตามตัณหาความทะยานอยาก ตามสมุทัย ไม่ใช่ตามศาสนาพุทธ ถ้ามันตามศาสนาพุทธนะ พุทธศาสนา ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ เขาบอกว่ทำไมต้องนับถือศาสนาด้วย

กรณีนี้เป็นกรณีของวัยรุ่น วัยรุ่นพูดอย่างนี้บ่อยกันมาก เพราะถือว่าอโก้ไง ถือว่าอวดตาตัวเองสูงมาก ถ้าอวดตาตัวเองสูงมาก ไม่เคารพตนเองคือไม่เคารพพุทธะ ไม่เคารพความจริงใจ ความจริงคือพลังงานตัวนั้น พลังงานคือตัวจิต ถ้าจิตมันเป็นพลังงานตัวนั้น เราเคารพตัวเราเอง พลังงานนั้นต้องออกมาต้องเป็นสัมมาทิฐิ ต้องมีความเห็นถูกต้อง ถ้าเป็นความเห็นถูกต้องนะ เวลาถือศีล ๕ ศีล ๕ นั้นสะอาดบริสุทธิ์ เห็นไหม ถ้าศีล ๕ เป็นศีล ๕ ขึ้นมา

ไม่ใช่หลงตาบอกว่ศูนย์ไง ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ มันเหลือศูนย์ไง ศูนย์เพราะอะไร ศูนย์เพราะกิเลสมันครอบงำ ศูนย์เพราะกิเลสมันผลักดัน เพราะกิเลสมันไม่เอามาเป็นประโยชน์ไง มันเอาแต่ตัวมันเองเป็นที่ตั้ง ถ้าเอาตัวเองเป็นที่ตั้งนี้ไม่เคารพตนเอง ไปเคารพกิเลส กิเลสมันเหยียบหัวเอา พอกิเลสเหยียบหัวเอา ทิฐิมันจะว่ากันไป นี่กิเลสพูด เวลากิเลสมันพูดนะ มันอาศัยจิตนี้ อาศัยร่างกายนี้ อาศัยปากเราพูดออกมา แต่เวลาถ้าธรรมมันพูดนะ เวลาธรรมมันพูดนะมันคอยตักใจ เวลาธรรมะมันขึ้นมาที่เราคอยตักเลยนะ มันสลดสังเวชไง มันสลดสังเวชมาก มันสลดสังเวช เห็นไหม

นี่เคารพตนเอง เคารพตนเองที่ไหน ถ้าใครเคารพตนเองคนนั้นจะเป็นคนดีมาก คนดีมาก เพราะอะไร เพราะถ้าเราเคารพเรานะ เราศรัทธาในตัวเรา เห็นไหม เราจะทำอะไร เพราะเราศรัทธาในตัวเรา เรามีค่าใช่ไหม ถ้าเราทำผิดมันก็เป็นบาปอกุศลใช่ไหม ถ้าเราทำถูกมันก็เป็นบุญกุศลใช่ไหม ถ้าเราเคารพตัวเองเราก็เคารพคนทุกๆ คนไป แต่ถ้าเราไม่เคารพตัวเอง เราเหยียบย่ำตัวเราก่อน มันมีทฎฐิมานะ เราเหยียบหัวเขาไปหมดเลย จะทำลายคนไปหมดเลยเพราะอะไร เพราะอิโก้ อัดดาตัวตนมันสูงส่งขึ้นมา เห็นไหม นั่นคือการไม่เคารพตัวเอง

ฉะนั้น ถ้าเคารพตัวเองขึ้นมาบ้าง เรามีศรัทธาความเชื่อ เชื่อที่ใคร? เชื่อที่พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทธโธ ถ้าเราเชื่อพุทธโธ เชื่อพลังงาน เชื่อความดีงามของเรา เห็นไหม แต่ถ้าเราบอกว่าเราทำอะไรก็ได้ นั่นมันเป็นการส่งออก มันไม่เห็นตัวมันเอง ถ้าไม่เห็นตัวเองนะ ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต แค่อจิตสงบนี้มันถึงนะ ถ้าจิตสงบ เห็นไหม สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้าจิตสงบนะ มันมีความสุขมัน

แต่ในปัจจุบันนี้เขาว่าว่างๆ ว่างๆ นั่นมันไม่สงบ มันไม่สงบจริง พอไม่สงบจริงมันก็ไม่มีผลจริง ไม่มีผลจริงมันก็ไม่มีความสุขใจ แล้วเขาก็แปลกใจนะ เอ๊ะ! ศาสนาพุทธว่าวิมุตติสุขๆ มันก็ว่างๆ ว่างๆ แทบจะไม่มีความสุขเลย ทำไมปฏิบัติมันจิตซัด ทำไมปฏิบัติแล้วไม่มีอารมณ์เลย ปฏิบัติทำไมไม่รู้เหนือรู้ได้เลย เห็นไหม นี่มันไม่เคารพตนเอง ไม่เคารพตัวเอง ตัวเองก็ไม่ได้ผลสิ่งใดเลย

ถ้าเคารพตัวเองนะ มีสติ พอมีสติมันก็มีจิต เพราะสติปัญญาทุกอย่างเกิดที่จิต สติ สมาธิ ปัญญาเกิดจากจิต นี่มันมีตัวจิตเพราะมันเคารพตนเอง จิตมันมีศักยภาพ เวลามันเข้ามาถึงตัวมันเอง จิตมันจะสงบเข้ามา พุทธโธ พุทธโธ มันปล่อยวาง ปล่อยขั้น ปล่อยธาตุ ๔ ขั้น ๕ เข้ามาเป็นตัวของเขาเอง ตัวจิต เห็นไหม นี่ปฏิสนธิจิต จิตเกิดในไข่ เกิดในน้ำคร่ำ เกิดในโอปปาติกะ การเกิดกำเนิด ๔ พอกำเนิดแล้วได้สถานะ

สถานะ เห็นไหม ธาตุ ๔ และขั้น ๕ ขั้น ๕ คือความคิด เวลาเกิดแล้วมีขั้น ๕ มีความคิด เราก็คิดของเรา เออ! จิตเป็นอย่างนี้ๆ...นั่นความคิดทั้งนั้นแหละ ในเมื่อพุทธโธ พุทธโธก็เป็นความคิด ทุกอย่างเป็นความคิดทั้งนั้นแหละ เพราะเป็นความคิด แต่คิดด้วยมีสติ คิดด้วยความเคารพ คิดด้วยความเคารพ ด้วยมีสติมันปล่อยเข้ามา เห็นไหม บริกรรมพุทธโธ พุทธโธ พุทธโธ

เพราะอะไร เพราะมันชัดเจนไง มันพุทธโศ พุทธานุสติ นี่จิตเป็นคนระลึกถึงพุทธโศ พุทธโศเกิดจากจิต นี่ชื่อของมัน ชื่อของธาตุรู้ ชื่อของพุทธะ

พุทธโศ พุทธโศ พุทธโศ เวลามันปล่อยพุทธโศนี่มันปล่อยขั้น ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันปล่อยเข้ามาๆ เป็นตัวเป็นอิสรภาพ แล้วมันมีความสุข สุขจริงๆ มาก พอจิตมันสงบเข้ามานี่มีความสุขมาก เวลาจิตมันลงอัปปนาสมาธิ เห็นไหม มันชุ่มชื้น มันมีความสุขนะ มันสักแต่ว่า มันสักแต่ว่ามหัศจรรย์ใจ ไม่ใช่สักแต่ว่าลิ้มๆ ใจ นี่สักแต่ว่า นี่ก็สักแต่ว่า ดูโลกนี้เป็นสักแต่ว่า ไม่รับรู้สิ่งใดเลย...นั่นมันผลอ นั่นมันปฏิเสธ ปฏิเสธว่าไม่มี นี่สักแต่ว่า ไม่มีแบบสักแต่ว่าด้วยการปฏิเสธ ด้วยการไม่รับรู้ใจ แต่ถ้ามันสักแต่ว่านี่มันรู้ รู้ชัดๆ สักแต่ว่าตัวมันเอง ตัวมันเองรู้ตัวมันเอง มันสักแต่ว่า มันรู้ของมันชัดๆ อย่างนั้นนะ นี่ใจความสุขมันเกิดตรงนี้ใจ ถ้ามันเกิดตรงนี้ เห็นไหม เราเคารพตัวเราเอง

แล้วมันปรารถนา ปรารถนาให้เราเป็นอิสระ ปรารถนาให้จิตมันสงบเข้ามา ถ้าปรารถนาสิ่งนี้ มันทำของมัน ถ้าทำของมัน จิตมันสงบเข้ามาแล้วออกฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าจิตมันสงบระงับพอสมควร ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อุปจารสมาธิคือมันสงบแล้วมีกำลังด้วย มีความรู้สึกด้วย แต่มันยังรับรู้ได้ รับรู้เสียงได้ รับรู้ต่างๆ รับรู้ขั้น ๕ ได้ จิตใจมันสงบเข้ามา เห็นไหม เหมือนไข่กับเปลือกไข่ นี่ไข่ในจาน จานไม่ใช่ไข่ ไข่ไม่ใช่จาน ความคิดไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ความคิด พอมันสงบเข้ามามันเห็นนะ ไข่กับจานมันรับรู้กัน เห็นไหม ตัวไข่คือตัวธาตุรู้ มันอยู่บนจานมันก็รู้ว่าจาน นี่มันมหัศจรรย์ พอมหัศจรรย์นี่มันวิปัสสนาได้ใจ นี่ใจอุปจารสมาธิ ถ้าอย่างนี้เราฝึกหัดใช้จิตเราพิจารณาของเราไป พิจารณาธาตุ ๔ และขั้น ๕ พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม พิจารณาของเราไป

ถ้าพิจารณาไป เวลาถึงที่สุดเวลามันขาดนะ ขั้น ๕ ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น ๕ คุณใช้เวลาทางจิ่งเหลนมันขาด ทางจิ่งจกมันขาด มันดินของมัน แต่มันไม่มีใครรับผิดชอบมัน นี่เวลามันขาดออกไป แต่เวลาเขากวาง กวางบางชนิดมันจะสลัดเขาของมัน เวลาเขาของมัน มันสลัดเขาของมัน พอสลัดแล้วเดี๋ยวเขามันก็ขึ้นใหม่

นี่ก็เหมือนกัน เวลาขาดถ้ามันปล่อยวางชั่วคราว ว่ามันขาดๆ นี่มันขาดโดยจินตนาการ มันพิจารณาของมันไป มันต้องเป็นอย่างนั้น มันเป็นระหว่างที่เราพิจารณาธาตุ ๔ และขั้น ๕ พิจารณาไปแล้วมันปล่อยๆ ปล่อยมันก็ปล่อยวางชั่วคราว มันเหมือนกับขาดนั้นแหละ เพราะมันปล่อย เห็นไหม ไข่กับจาน

จิตกับขั้นชั เวลามันปล่อย ปล่อยแล้วเหมือนเขากวางมันจะงอกอีก เดี่ยวเขากวางมันถึงอก ขึ้นมาใหม่ พอมันสลัดเขาเดี่ยวมันถึงอกขึ้นมาใหม่ แต่เวลาหางจึงเหลน หางจึงจกมันขาดไปแล้ว มันขาดเลยนะ มันขาดมันคืนของมันอยู่นั้น แต่มันไม่มีใครรับผิดชอบมัน เห็นไหม นี่เวลาจิตมัน เป็นไปเราพิจารณาของเรา เราต้องมีความขยันหมั่นเพียร ถ้ามีความขยันหมั่นเพียรขึ้นมา เราทำ ของเพื่อเราไง เราทำเพื่ออบรมหัวใจของเรา ถ้าหัวใจของเราเนะ จิตมันสงบแล้วมันได้อบรมบ่ม เพาะ มันได้ฝึกหัดใช้ปัญญา เวลามันฝึกใช้ปัญญามันรู้ของมันเองนะ

เวลาเขาข่มเขาโคกินหญ้า โคมันไม่ยอมกิน ข่มจับเขามัน กดมันให้มันกินหญ้าๆ หญ้านี้ อร่อย หญ้านี้ดี หญ้านี้สดๆ นะเพิ่งเกี่ยวมา ข่มเขาควายกินหญ้า นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตมันพยายาม พิจารณาไปมันข่ม ข่มหัวใจ ข่มหัวใจเป็นธรรมๆ นี่สักแต่ว่าๆ มันปล่อยแล้ว มันขาดแล้ว มันข่ม ข่มหัวใจ นี่มันข่ม ใช้สติปัญญาเราด้วยข่มใจว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ มันไม่เป็นนะ มันเป็นธรรมที่ขณะ ว่ามันพิจารณาของมัน มันปล่อยวางมันก็ชั่วคราว เดี่ยวมันก็เกิดอีก

ถ้าจิตปลาปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย เวลาพิจารณาแล้วมันจะรวดเร็ว มันจะขาดด้วยกำลัง ของมัน แต่ถ้าเราพิจารณาของเราแล้วมันปล่อย เราทำมาถูกทางแล้วนะ เราพิจารณาของเรา มัน ปล่อยวางไปแล้วเราเดินมาถูกทางแล้วแหละ แต่เวลาคนปฏิบัติ เห็นไหม หัวใจที่มันไม่มีกำลัง หัวใจที่มันอ่อนแอมันก็อยากเรียกร้องให้มันเป็นธรรม แล้วสิ่งที่มันเป็นธรรมขึ้นมา พอไม่เป็นธรรม ขึ้นมามันก็น้อยใจ พอมันน้อยใจ การปฏิบัติมันก็ท้อแท้ พอความท้อแท้ สิ่งนั้นมันก็จับสมเข้าไปที่ หัวใจ เห็นไหม นี่เวลากิเลสมันแห่ขึ้นมาเราก็มีไฟสุมขอนเผาอยู่ในหัวใจ

แต่ถ้าเราบอกเราสร้างกรรมมาอย่างนี้ เรามีอำนาจวาสนาอยู่แล้ว เพราะเราประพฤติปฏิบัติ อยู่แล้ว ทาน ศีล ภavana เราทำภavanaนี้มันสุดยอดของธรรมะอยู่แล้ว เราปฏิบัติบูชา ปฏิบัติบูชา เพื่อเกิดปัญญา เพื่อเกิดปฏิภาณไหวพริบเพื่อให้มันฉลาดขึ้นมา เราก็ขยันหมั่นเพียรของเรา มันจะ ทุกข์มันจะยากก็เวรกรรมของเรา ก็เราสร้างมาอย่างนี้ เราสร้างของเรามา เราไม่ได้สร้างมา มหาศาลแบบครูบาอาจารย์เราที่จิตปลาปัญญา ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย นั่นท่านสร้างของท่านมา

ท่านต้องสร้างของท่านมา เราจะไปขโมยของใคร เราจะไปปลุกฉายอำนาจวาสนาบารมีของ ใครมายัดใจเรานี้มันไม่มีหรอก มันต้นทุนที่ใจเรานี้แหละ เราทำมาได้มากได้น้อยแค่ไหนเราก็ พยายามทำของเราไป เราจะไปน้อยใจอะไร เวลาคนเขาเสียสละ เขาทำของเขา เขายังทำของเขาได้

เวลาเราไม่ได้ทำของเรา เราก็มีเท่านั้นแหละ เรามีเท่านั้นเราก้ใช้เท่านั้น เรามีเท่านั้นเราก้ปฏิบัติเท่านั้น เรามีเท่าไรเราก้พยายามทำของเรา แล้วเราก้ขยันหมั่นเพียรของเราไป

ถ้าขยันหมั่นเพียรของเราไป เห็นใหม่ นี่คนขยันหมั่นเพียรคนนั้นจะประสบความสำเร็จ

“มนุษย์จะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร”

เรามีความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ เราทำของเรา นี่เราเชื่อมั่นในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ท่านไม่ได้โกหกหลอกลวงเราหรอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้ เราก้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราเป็นศากยบุตรพุทธชิโนรส เราเป็นบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะเราก้เกิดมาจากท่านนี้แหละ เกิดมาจากธาตุนี้แหละ แต่เราเกิดมาแล้วเราไม่เห็นท่านต่างหาก เราไม่ดูแลท่าน เราปล่อยท่านไปเอง

แต่ถ้าเรามาดูจิตใจของเรา เรามีสติปัญญาของเรา เราก้จะดูแลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะดูพุทธะในหัวใจของเรา แล้วนี่พระพุทธเจ้าอยู่กลางหัวอกเรา เราพิจารณาของเรา เราทำของเรา นี่เราเป็นคนมีสติปัญญา เราไม่หลงโลก เราไม่เกิดมารกโลก เราไม่เกิดมาอยู่กับเขา เราเกิดมาเพื่อพิจารณาของเรา เราก้เป็นคนมีวาสนาแล้ว ถ้าคิดได้อย่างนี้มันก็มีกำลังขึ้นมา คิดอย่างนี้มันก็ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ ถ้าคิดอย่างนี้แล้วมันทำของมันได้ มันปฏิบัติได้ นี่เราปฏิบัติ เห็นใหม่ พุดเพื่อให้กำลังใจนะ

เวลาหลวงปู่ขาวท่านสละบ้านสละเรือนออกมา แล้วท่านบวชมา ท่านบวชออกมาอยู่วัดบ้าน เวลาท่านจะออกประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ ญาติโยมต่างๆ ว่า “อยู่ที่นี้ก็ดีแล้ว อยู่ที่นี้ก็สะดวกสบายแล้ว ทำไมต้องไปทุกข์ ไปยากด้วย”

หลวงปู่ขาวท่านปฏิญาณในหัวใจของท่าน ท่านเล่าให้หลวงตาฟัง

“ตั้งแต่ออกจากวัดนี้ไป ถ้าไม่สิ้นกิเลส ไม่เหยียบกลับมาอีกเลย”

ท่านออกมานะ แล้วท่านปฏิบัติของท่าน ไปหาหลวงปู่มนจนถึงท่านสิ้นกิเลส ท่านถึงได้ย้อนกลับไปบ้านเดิมของท่าน นี่ก็เหมือนกัน หัวใจของเรา นี่หลวงตาท่านชมหลวงปู่ขาวมากกว่า หัวใจท่านเข้มแข็ง หัวใจของท่านเคี้ยวเพชรได้เลย กัดเพชรนี้แหลกหมดเลย เห็นใหม่ ความมั่นคง ความแข็งแรง ความวิริยะอดุสาหะในหัวใจ อันนั้นแหละมันจะเป็นประโยชน์ แต่ถ้าจิตใจเรา

อ่อนแอ เราทำอะไรก็ไม่แหลก เราทำอะไรก็ไม่ได้ เพราะจิตใจของเราอ่อนแอ ถ้าจิตใจของเรา
มันคงขึ้นมา แล้วให้เป็นสัมมาทิฐิ ความเห็นถูกต้อง ปฏิบัติถูกต้อง แล้วเราจะ得有ธรรมในหัวใจ
ของเรา เอวัง